

Ekologizace evropského hospodářství: reakce a iniciativy členských států a sociálních partnerů

Shrnutí

Úvod

Je stále více uznávaným faktem, že změna klimatu ovlivní trh práce: některé regiony, odvětví, společnosti, zaměstnání a řemesla budou nepříznivě ovlivněny, zatímco jiné budou ze změny klimatu těžit. Sociální partneři a vlády proto musí, co se týče usnadnění přechodu k „ekologičtějšímu hospodářství“, hrát zásadní a společnou roli. Zmiňme pouze několik iniciativ: předvídání požadovaných dovedností a jejich podpora v zájmu vyhnouti se strukturální nezaměstnanosti, podpora účinných technologií a začínajících ekologických podniků a zaměření se na veřejné financování týkající se opatření na snižování zatížení životního prostředí.

Tato zpráva zkoumá reakce a iniciativy vnitrostátních vlád a sociálních partnerů v členských státech EU a v Norsku zaměřené na postupnou ekologizaci hospodářství a maximalizaci potenciálu vytváření pracovních příležitostí v této nové oblasti. Zjištění vycházejí z dokladů poskytnutých vnitrostátními centry Evropské nadace pro zlepšování životních a pracovních podmínek zřízených v rámci projektu EIRO. První část se konkrétně zaměřila na vnitrostátní balíčky pro obnovu, které zahrnují ekologická hlediska, uvádí, jak členské státy zavedly struktury a platformy pro řízení dvoustranných a třístranných diskuzí na téma řešení zelené agendy, a mapuje rostoucí povědomí o důležitosti snižování emisí oxidu uhličitého (CO₂) a vývoje alternativních zdrojů energie. Rozsah těchto iniciativ zahrnuje výrobu obnovitelné energie (včetně využití přílivů a odlivů, sluneční a větrné energie), energetickou účinnost, udržitelnou dopravu, dodávky vody, odpadové hospodářství a udržitelné zemědělství. Zpráva určila také několik inovativních iniciativ, které lze sdílet a šířit jako příklady správné praxe.

Politické souvislosti

Instituce Evropské unie se v posledních letech aktivně účastnily zavádění politické strategie pro ekologičtější hospodářství, která vytyčuje rámec akcí jednotlivých

členských států. Ústředním cílem pro ekologii je evropský závazek snížit do roku 2020 emise CO₂ o 20 % pod úroveň 90. let 20. století. Evropská strategie pro udržitelný rozvoj stanovuje dlouhodobou strategii, která představuje hlavní proud mnoha dalších strategií EU (např. směry zaměstnanosti a sociální agenda). Na jejím základě stanovila většina členských států své vlastní vnitrostátní strategie pro udržitelný rozvoj. Evropský plán obnovy schválený hlavami států a vlád v prosinci 2008 stanovuje za strategický cíl urychlit posun k nízkouhlíkovému hospodářství. Nedávno Evropská komise vymezila svůj postoj v bílé knize vydané v dubnu 2009 s názvem „Přizpůsobení se změně klimatu: směřování k evropskému akčnímu rámci“. Iniciativa „zelená pracovní místa“ je nadnárodní třístranný politický vzkaz zaměstnavatelů, odborů a vlád na podporu environmentálně udržitelných pracovních míst a rozvoje ve světě ohroženém změnou klimatu.

Klíčová zjištění

Zatímco zpráva celkově ukazuje, že se vlády a sociální partneři ve většině zemí aktivně snaží podporovat „zelenou agendu“, úroveň zapojení, mobilizace a existence řídicích struktur a společných diskuzí je různá. Totéž platí i s ohledem na to, co se v Evropě vnímá jako ekologické (tj. atomová energie, šrotování automobilů, ekologická zemědělská výroba).

Jednou z hlavních iniciativ, kterou mnoho národních vlád v posledních letech zavedlo, je program finančních pobídek na šrotování starších automobilů. S ohledem na přínosy těchto programů pro životní prostředí a na to, zda neznamenají více pro podporu automobilového průmyslu než pro podporu zelené agendy, nicméně vznikla významná debata.

Recese smetla ekologické otázky z programu některých členských států, zatímco jiné státy využily svých balíčků na obnovu na podporu přechodu k nízkouhlíkovému hospodářství. Příkladem správné praxe v oblasti ekologické kolektivní smlouvy, která je součástí belgického balíčku na obnovu, je „ekošek“: Jde o odměnu k platu, která se uděluje na základě splnění určitých podmínek jako osvobození od sociální daně. Jejím cílem je podpořit nákup spotřebního zboží šetrného k životnímu prostředí a udržitelného spotřebního zboží. Tyto ekošky se považují za odměnu vyplácenou zaměstnavatelem. V praxi se nicméně využívají při kolektivním vyjednávání, kdy se platové požadavky odborů řeší nepřímo nabídnutím podobných „mírných“ zvýšení platů. Z daňových úlev těží jak zaměstnavatelé, tak zaměstnanci.

Dalším ilustrativním případem je kolektivní smlouva mezi italskými sociálními partnery a vedením, kdy prodej závodu Electrolux ve Scandicci angloamerickému investičnímu fondu povede ke změně z výroby malých chladniček na výrobu solárních panelů a korouhví. Smlouva stanovuje, že do roku 2010 závod zaměstná alespoň 370 ze 450 zaměstnanců, kteří zde v současnosti pracují.

Sociální partneři v celé Evropě se účastní různých akcí, včetně vydávání programových prohlášení, organizování konferencí a pracovních setkání zaměřených na diskuze o ekologických otázkách a tvorby vzdělávacích programů, které mají zajistit, že členové získají nezbytné dovednosti. V některých zemích, kde jsou sociální partneři méně aktivní, vedou iniciativy často nevládní organizace. Rozdíly v přístupu zástupců zaměstnavatelů a zaměstnanců jsou zřejmé. Zaměstnavatelé se více zaměřují na to, aby bylo zajištěno udržení konkurenceschopnosti v ekologickém hospodářství. Akce zaměstnavatelů se také často řídí otázkami plnění právních předpisů, zejména v oblasti životního prostředí. Iniciativy zaměstnavatelů v oblasti životního prostředí jsou mimoto obvykle součástí firemních strategií pro sociální odpovědnost. Odborové organizace naopak mají často tendenci vést lobbistické iniciativy a kampaně zaměřené na vlády a obchodní veřejnost.

Nedostatek dovedností je problém, na který se poukazuje jak na evropské úrovni, tak i v některých zemích. Ve snaze překonat tuto propast se sociální partneři ve Spojeném království, zejména na straně

zaměstnavatelů, aktivně účastní propagace strategií na zvýšení úrovně dovedností nezbytných v ekologickém hospodářství. V Itálii univerzity a soukromí poskytovatelé vzdělávání vypracovávají kurzy na rozvoj dovedností, které budou potřebovat pracující v budoucím ekologickém hospodářství.

Politické ukazatele

- Vlády, odbory, zaměstnavatelé a další zúčastněné strany v celé Evropě se z valné části shodují na tom, že ekologické hospodářství má potenciál vytvořit v budoucnu významný počet pracovních míst. Jednou z hlavních otázek je, jak uchopit potenciál v této oblasti a využít ho na oživení hospodářství, která trpí nedávnou hospodářskou krizí.
- Až na několik výjimek zpráva dokládá jasné rozdělení východ-západ a, i když v menším rozsahu, jih-sever, pokud jde o úroveň účasti a mobilizace sociálních partnerů a vlád a o obsah iniciativ, což odráží rozmanitost vnitrostátních seznamů priorit.
- Belgický ekošek a případ italské restrukturalizace jsou dobrými příklady toho, jak mohou sociální partneři ovlivnit a posílit proces přechodu prostřednictvím svých tradičních nástrojů kolektivního vyjednávání a smluv.
- Očekává se, že zelená agenda změní také obsah a formu sociálního dialogu. Je možné, že dojde k určité změně v uspořádání hlavních aktérů a procesu sociálního dialogu. Zároveň možná dojde k vytvoření nových procesů a struktur tak, aby bylo možno diskutovat o vznikajících otázkách souvisejících s rozvíjejícím se ekologickým hospodářstvím.
- Je nutné se na celou problematiku dívat z dlouhodobého hlediska, jelikož ekologické hospodářství není rychlé řešení, které zemím pomůže krátkodobě. Přechod k alternativním zdrojům energie a omezení emisí CO₂ a současné zajištění konkurenceschopnosti hospodářství a zachování dovedností pracujících na úrovni budou vyžadovat pečlivé a dlouhodobé plánování a pevný politický rámec. Politika EU může v tomto procesu fungovat jako katalyzátor.

Další informace

Zpráva *Ekologizace evropského hospodářství: Reakce a iniciativy členských států a sociálních partnerů* je k dispozici na této internetové stránce: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0972.htm>

Christine Aumayr, výzkumná pracovnice
cau@eurofound.europa.eu